

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 7
Юли-август

Борис Попиванов

Правителството се стабилизира при засилващо се политическо влияние на ГЕРБ и ДПС.

Напрежението президент-правителство в много висока степен определя политическия дневен ред.

Ценности, културни и исторически спорове все повече доминират в медийния дебат и поляризират обществото.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 7
Юли-август

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	4
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	7
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	10

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Украйна като легитимация. По-ясна и по-решителна подкрепа за Украйна във войната с Русия беше един от мотивите, с които ГЕРБ-СДС и „Продължаваме промяната – Демократична България“ (ПП-ДБ) оправдаваха странната коалиция помежду си. Ето защо посещението на украинския президент Володимир Зеленски в София в началото на юли представляваше своеобразна кулминация за този мотив. В деня на визитата медиите широко коментираха, че Зеленски фактически е „легитимирал“ новото правителство. Въпреки противоречията едни с други, ГЕРБ-СДС и ПП-ДБ заедно и безрезервно потвърдиха ангажимента си към украинската кауза. Месец и половина по-късно, признание за „украинската легитимност“ дойде и по политическа линия – бившата началничка на кабинета на бившия премиер Кирил Петков и важна фигура в ПП-ДБ Лена Бориславова заяви, че коалицията е била съставена само заради опасенията, че президентът Румен Радев с неговите служебни правителства е отдалечил България от Европа и общата проукраинска позиция.

Резултатите от посещението на Зеленски все още изглеждат противоречиво. Като че ли бе постигнато съгласие за две неща – допълнителна доставка на военна техника за Киев, най-вече бронетранспортьори, което предстои, и продажба на ядрените реактори, предвидени за атомната електроцентрала в Белене, което също не се е осъществило. Непубличният характер на преговорите неизбежно породил разнообразни слухове. Твърденията, че България ще помогне на Украйна с ракетни комплекси, или че ще започне превъоръжаване на северното българско Черноморие, разтревожиха общественото мнение и бяха използвани от опонентите на правителството. Активизацията на отношенията с Украйна несъмнено прави впечатление. Министър-председателят Николай Денков се срещна със Зеленски още веднъж, на форум в Атина, а военният министър Тодор Тагарев посети украинския си колега Олексий Резников в Одеса. Амбицията за откъсване от руската орбита намери израз и в решението на Народното събрание да прекрати концесията на компанията „Лукойл“ за пристанището в Росенец.

В институционален аспект „украинската легитимация“ видимо разшири напрежението между правителство и президент. По време на посещението на Зеленски в София кабинетът и Радев сякаш представиха „две лица“ на българската политика. Докато Денков и Зеленски взаимно се уверяваха в признателността си един към друг и в пълното съвпадение на вижданията си, Радев и Зеленски по-скоро не постигнаха разбиране за пресечната точка между българския интерес и солидарността с жертвата. Противоречията ескалираха по-късно, когато Радев излезе с тезата, че „Украйна настоява да води тази война“, Денков го репликира, че повтаря опорните точки на руската пропаганда, а украинското посолство в София официално разкритикува българския държавен глава. В медиите – български и чуждестранни – се настанява внушението, че правителство и президент са разделени между западната и руската ориентация. Всъщност, извън реториката, не се забелязва принципно несъгласие освен по въпроса за военната помощ. На срещата на върха на НАТО във Вилюс премиерът Денков подкрепи общото решение, че Украйна засега няма да получи график за присъединяване към Алианса, нещо, което кореспондира и с възгледа на Радев. Все още е рано да се прецени дали българската политика към Украйна действително представлява „нов курс“, или само „легитимация“ за вътрешна употреба.

Международният авторитет на България. Новото правителство дойде със заявката да укрепи образа на страната като сериозен и уважаван партньор в ЕС, НАТО и в региона. От основните пет приоритета в правителствената програма два имат непосредствено отношение към българската интеграция в Европа – членството в Шенген и в еврозоната. Поводите за оптимизъм на този етап не са големи. Скоро след встъпването в длъжност на кабинета Австрия и Нидерландия потвърдиха отрицателното си становище по българската кандидатура за Шенген. Нещо повече, единственото българско действие в тази посока, получило европейско признание, а именно инициаторият от бившия министър на правосъдието Крум Зарков механизъм за разследване на главния прокурор, на практика бе блокирано с нови

законодателни промени. С членството в еврозоната бе мотивирано и твърдото решение на правителството да държи бюджетния дефицит в рамките на 3%, така че да покрива конвергентните критерии дори с цената на замразени социални плащания. Но още с приемането на новия бюджет финансовият министър Асен Василев изрази резерви в реалистичността на този таван, а и липсват по-ясни поощрения от институциите на самата еврозона.

Всъщност по-голям проблем се оказват негативните контексти, в които името на България се появява в международната политика. Само за няколко седмици Великобритания съобщи за руска шпионска мрежа на нейна територия, съставена от български

граждани; френският президент Еманюел Макрон сравни България с Нигер като страна, в която потенциално може да бъде извършен преврат; а албанският премиер Еди Рама допусна, че както Русия е нападнала Украйна, така и България може да стори същото със Северна Македония. София очевидно изглежда лесна тема за саркастични коментари на най-високо политическо равнище. Разбира се, отговорност за незавидното положение едва ли следва да бъде носена от кабинета „Денков“. Въпросът е, че точно настоящият кабинет е изправен пред задачата да опровергава с поведението си международния образ на държава, подигравките с която са разбираеми за всички и не носят дипломатически или други последици.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Правителството и парламентарното мнозинство. Настоящата управленска конфигурация получи названието „сглобка“ – дума, трудно преводима на чужди езици и нерядко цитирана в български оригинал от световните медии. В първите седмици партньорите от мнозинството, ГЕРБ-СДС и ПП-ДБ, правеха всичко възможно да докажат, че не се намират в коалиция, а само във временна договорка, но постепенно това притеснение като че ли отпадна. Мнозинството преодоля очевидните препъни-камъни, кадровите назначения в изпълнителната власт, парламентарните комисии и обществените регулатори, и стои относително стабилно. В повечето важни гласувания то получава и подкрепата на Движението за права и свободи (ДПС), факт, позволяващ на критиците да говорят за фактическа „тройна коалиция“. Приетата в края на юли управленска програма с пет приоритета – Шенген, еврозона, борба с инфлацията, усвояване на средства по Плана за възстановяване и устойчивост, ефективност на общинските проекти – има значение не толкова със своята осъществимост, колкото с внушението, че правителството има намерение да управлява поне година и половина.

Всъщност кабинетът извежда на преден план не програмата си, а два взаимосвързани процеса – конституционната реформа и конфликта с президента Румен Радев. Проектът за промени в основния закон бе внесен в парламента с подписите на ГЕРБ-СДС, ПП-ДБ и ДПС и създаде очаквания за ожесточени дискусии през есенния политически сезон. Предвидени са четири по-крупни изменения – допълнително обособяване на съдии и прокурори в рамките на Висшия съдебен съвет; въвеждане на право на индивидуална конституционна жалба; отнемане на правомощието на президента да посочва по свое усмотрение служебен премиер и състав на служебен кабинет; фиксиране на 24 май като национален празник. Мотивите на вносителите очаквано са насочени към укрепване на върховенството на правото, разделението на властите, националния суверенитет. Критичните реакции също са очаквани. Според тях се поставя под съмнение именно разделението на властите (с мнозинството на парламен-

тарната квота в бъдещата прокурорска колегия) и се подкопава принципът на институционалната отговорност (като президентът бъде поставен в позиция да отговаря за правителство, за чието съставяне почти няма дума, а проблемът за защитата на конституционните права бъде делегиран почти изцяло на Конституционния съд). Колкото до националния празник, основателно се повдига въпросът има ли моралното право правителство, ограничило в държавния бюджет средствата за култура, да пропагандира като най-важен деня на културата.

Конституционните промени, за разлика от всички досегашни случаи, не са придружени нито от сериозна обществена и експертна дискусия, нито от задълбочен анализ на последиците. Обстоятелството, че първоначално беше анонсиран един проект, който включваше и лимитиран брой мандати на кметовете, а само седмица по-късно беше внесен друг, подсказва процес на конюнктурни договарки. Не е случайно, че гражданската инициатива „Правосъдие за всеки“, която активно насърчаваше идеята, впоследствие прекрати участието си. Остава в сила съмнението, че водещ фактор за промените е тъкмо конюнктурното несъгласие с актуалния президент на страната Румен Радев. Напрежението между правителство и президент безусловно доминираше политическия дебат през летните месеци. Премиерът Николай Денков почти изцяло оспори положителната самооценка на служебните правителства на Радев, с уточнението, че на неговия кабинет се е налагало „да гаси пожари от първия ден“. Радев и правителствата му бяха обвинени, че са сключили съмнителен договор с турската енергийна компания „Боташ“ и по такъв начин са отворили врата за заобикаляне на антируските санкции; че са отложили неправомерно приемането на държавен бюджет, а веднъж приет бюджетът им се е оказал с погрешни параметри; че не са подготвили навреме законопроектите по Плана за възстановяване и устойчивост като така са изложили на риск финансовите трансфери към България; и че негласно са подкрепяли председателята на Съвета за електронни медии въпреки неубедителните ѝ позиции за свободата на сло-

вото. Атакувани са „носещите колони“ на политическото самочувствие на Радев – стратегическата визия в енергетиката, максималната бюджетна предпазливост, активната законотворческа линия, липсата на „собствен“ медиен гръб. Опитите за изтласкване на президента от оперативната политика вървят от първия момент. В началото на юли кабинетът преустанови практиката държавният глава да представя страната на форумите на НАТО, а в края на август му предложи императивно да освободи назначения от него главен секретар на МВР. Стигна се и до инициативата на депутата от ПП-ДБ Явор Божанков с евентуален бъдещ законопроект да се ликвидират президентските квоти в обществени и политически органи.

Критиците на кабинета обобщиха, че съюзът на ГЕРБ-СДС с ПП-ДБ е сложил край на надеждата за „промяна“ през последните 3 години и е върнал „статуквото“ на власт. Завръщане към теми и сюжети от миналото, вероятно несъзнателно, настъпи в сферата на реда и сигурността. Обезобразяването на момиче от Стара Загора накара мнозинството по спешност да прекрати парламентарната ваканция и да приеме ново законодателство срещу домашното насилие. Убийството на известния бизнесмен Алексей Петров накара мнозина да си припомнят гангстерските войни преди десетилетия. А завръщането на крупния олигарх Васил Божков от емиграция в Дубай повдигна редица въпроси за пренареждането на бизнес и политически пластове в България. Като цяло мнозинството, но особено ПП-ДБ, реагираше с обещания за реформи в сектора сигурност – такива, които, освен всичко друго, ще ограничат и влиянието на президента в сектора.

Президентът. Основателна е оценката, че още от първия ден на новото правителство държавният глава полага усилия да се заяви като негов основен опонент и негова принципна алтернатива. Критиката на Радев обхваща буквално всички полета на дейност на кабинета „Денков“ – от начина на съставянето му, през външната му политика и борбата с престъпността до конституционните промени. Президентът индиректно окачестви политическите си противници като „нихилисти“ и „безродници“, а по-късно ги заподозря във връзки с убития Алексей Петров; предупреди, че „сметката“ за войната в Украйна ще се плаща от „цяла Европа“; и пряко нарече конституционния проект „юридически неграмотен и политически порочен“. Съвсем не бе случаен фактът, че немалка част от министрите в досегашния служебен кабинет, вкл. премиерът Гълъб Донев, получиха покани да се присъединят към екипа от съветници на президента. Това сякаш създаде в президентската институция своеобразно „правителство в сянка“. Кулминацията, засега, настъпи с речта на Радев на връх Шипка, където той призова за „народно движение“ в защита на на-

ционалния празник 3 март. Логично беше политици и медии да изтъкват изявлението в смисъл на заявка за нова „президентска“ партия.

Вярно е, че във функцията си на политическа опозиция, неизбежно поставяща в сянка парламентарната опозиция, президентът върви по ръба на Конституцията. На този етап обаче ръбът не е преминал. Няма индикации, че „народното движение“ е първа стъпка към партия, както в опасенията си го виждат опонентите на Радев. Ако Радев действително иска падането на правителството, някой би могъл да възрази, че с постоянните си атаки постига обратното – консолидира го, а и поощрява антипрезидентското му законодателно поведение. Изглежда, по-важното за Радев е да фокусира изцяло върху себе си ролята на опозиция. Това несъмнено се получава, макар цената да не е за пренебрегване. Тя е актуална цена (конструиране на недвусмислено пропутински образ на президента в медиите), но по всяка вероятност и бъдеща цена (тенденция към ограничаване на правомощията).

Прокуратурата. Ситуацията в прокуратурата след отстраняването на Иван Гешев стана патова. Изтеклият мандат на Висшия съдебен съвет даде повод на управляващите да поискат стопиране на процедурата за избор на нов главен прокурор. Така и стана, само че другото искане – изборният за изпълняващ функцията главен прокурор Борислав Сарафов да се оттегли – не бе удовлетворено. Ето така, в очакване на хипотетични конституционни промени, прокуратурата до голяма степен съхрани досегашния си персонален облик. Народното събрание дори помогна за това като блокира вече приетия механизъм за разследване на главния прокурор. А решението на самата прокуратура, с което оневинява бившия премиер Бойко Борисов по разследването за снимани в стаята му пачки банкноти и юлчета злато, затвърди убеждението, че натискът на „силите на промяната“ срещу държавното обвинение през последните 3 години е утихнал.

Общественото мнение. Разнообразни проучвания на масовите нагласи през лятото показаха, че отношението към институциите и основните политически сили не е драстично променено. В центъра на общественото внимание обаче все повече попадат не политическите процеси, а т.нар. културни войни, впрочем силно насърчавани от управляващите. Ето няколко примера. Стартиралата, макар и отложена процедура за преместване на Паметника на Съветската армия в София доведе до живи вериги и палаткови лагери на неговите привърженици, но и до изстъпления на футболни агитки и закани за физическа разправа от неговите противници. Възродиха се спорове за ролята на Съветския съюз и Русия в българската история, за комунизма и фашизма, за зависимостта и суверенитета. После, подкрепената

от президента Радев инициатива за издигане на пилон с българското знаме на поляната в местността Рожан в Родопите провокира буря от несъгласия. Яростно бяха дискутирани теми в целия спектър от националните комплекси за малоценност през цивилизационния избор и модерното европейско поведение до замърсяването на природата. След това, инцидентът в Стара Загора, при което момиче бе обезобразено с нож от предполагаемия си приятел, не просто върна в обществения дневен ред тъжната тема за домашното насилие, но и открои различни лагери в обясненията – едни, които

се взират в българския национален характер и недоизживяното патриархално минало; други, които откриват в инцидента конспирация, призвана да актуализира отречената Истанбулска конвенция; трети, които обясняват всичко с недовършената съдебна реформа. Сблъсъците по тези и подобни казуси в значителна степен изпълниха медиите. Без да водят до някакви ясни решения, те като че ли само задълбочиха поляризацията в българското общество и фаворизираха цивилизационно-геополитическата проблематика за сметка на социално-икономическите приоритети.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

ГЕРБ-СДС. Водещата политическа сила продължи стратегията си да се дистанцира публично от управлението, в което участва, като същевременно овладява все повече и повече политически и икономически позиции. Практиката на лидера на ГЕРБ Бойко Борисов да бяга от отговорност не е нещо ново, а сега е допълнително мотивирана и от кампанията за местните избори. ГЕРБ формално е солидарен с всички инициативи на правителството, но внимателно страни от конфликтните теми. В първите дни на кабинета съществуваше подозрението, че кадровите въпроси ще поддържат изострено напрежението между партньорите от ГЕРБ-СДС и ПП-ДБ. Всъщност, напрежението бе преодоляно сравнително лесно, и то, може да се каже, почти изцяло в полза на ГЕРБ. Разпределението на председатели на парламентарните комисии в съотношение 14 за ГЕРБ срещу 3 за ПП-ДБ е показателно. Представителите на ГЕРБ Валентин Николов и Димитър Главчев поеха ръководството съответно на АЕЦ „Козлодуй“ и Сметната палата. Негласна договорка за минимални отстъпки спрямо партньора пролича в случая с избор за ръководител на Националната здравно-осигурителна каса, при който ГЕРБ оттеглиха своя кандидат в полза на този на ПП-ДБ, но не и без да произведат скандал. По всичко личи, казусите с пътното строителство и инхаус-договорите се решават задоволително за близки до ГЕРБ фирми. Борисов има от какво да бъде и лично доволен, след като разследванията срещу него постепенно отпадат, а парламентарната комисия, натоварена да се занимава с това, губи предмета си на дейност. Изборът на ръководство на Българската народна банка е подходяща метафора за съотношението на силите в мнозинството – втори мандат като управител получи представителят на ГЕРБ Димитър Радев, а за подуправители Народното събрание излъчи кандидатите на ПП-ДБ Андрей Гюров и на ДПС Петър Чобанов.

От такава гледна точка първостепенна задача пред ГЕРБ сега изглежда да удържи мощното си присъствие в местната власт. Тази задача само преди месеци беше заредена с несигурност заради електорал-

ния пробив на ПП-ДБ в редица големи областни центрове. Само че липсата на силни местни структури на партньора-опонент по места, колебанията за номинациите и неразбирателствата между ПП и ДБ създават условия за по-добри резултати на ГЕРБ от очакваните. Видимото нежелание на ГЕРБ да експлоатира с равна на ПП-ДБ решителност русофобски сюжети пък сякаш е насочено към избирателите на БСП и „Възраждане“ с оглед на втория тур на местния вот.

„Продължаваме промяната – Демократична България“. Коалицията е в донякъде парадоксално състояние. Тя контролира повечето министерски ресори, но е напълно зависима от ГЕРБ-СДС и донякъде ДПС за почти всички свои действия. И все пак, ако съдим по социологическите проучвания, ПП-ДБ съумяват да запазят огромната част от своите симпатизанти въпреки трудно обяснимото партньорство със „статуквото“. Вероятно насажданото съзнание за геополитическо предизвикателство (със Запада или с Русия) играе мобилизираща роля, макар че би могло да се превърне и в ахилесова пета.

Поведението на ПП-ДБ прилича на безкрайна серия отстъпки пред ГЕРБ-СДС и ДПС. В първите дни на кабинета критиките и ултиматумите към Борисов и депутатата от ДПС Делян Пеевски се редяха едно след друго. Вече почти изчезнаха, заменени с постоянни консултации, общи подписи под законопроекти и кратки коментари, че „без тях не може“. ПП-ДБ се отказаха тихомълком от кадровите си амбиции в редица ешелони на законодателната и изпълнителната власт и в обществените регулатори. Първоначалният им анонс да въведат с конституционни промени мандатност на кметовете, което би навредило преимуществено на ГЕРБ и на ДПС, бе оттеглен почти незабавно. Анализите сочат, че единствено в сферата на финансовото управление министърът Асен Василев е получил възможността да акумулира значителна власт.

Не бива да се подценяват и вътрешните напрежения във формацията. Изнесените в медиите твърдения, че фирми, близки до ръководствата на ПП

и ДБ, са печелили проекти по Плана за възстановяване и устойчивост, все още не са верифицирани, но биха могли да поставят под съмнение моралната претенция на „силите на промяната“. На някои места в страната (Бургас, може би Русе, и други) отсега личи, че ПП и ДБ няма да постигнат съгласие за съвместно явяване на местните избори и ще играят отделно. Общата кандидатура за кмет на София, Васил Терзиев, е подложена на сериозни изпитания заради неспирните разкрития за принадлежност на семейството му към комунистическите тайни служби. На този фон алтернативната „дясна“ кандидатура на доказан антикомунист Вили Лилков, макар и със скромнен потенциал, може да се окаже препъни-камък по пътя към кметския пост. Едва ли са за подценяване и ерозионните процеси в партиите от ДБ. Както „Да, България“, така и „Демократи за силна България“ свиват организационната си мрежа, докато Зеленото движение е изправено пред разцепление след серия тежки вътрешни скандали и обвинения в корупция. На този етап не се виждат индикации за обръщане на негативната тенденция за цялата коалиция.

„Възраждане“. Публичното присъствие на „Възраждане“ бележи отлив на фона на предходните месеци. По-рано през годината, серия публични скандали поддържаха партията във фокуса на медийния и обществен дебат. Имаше очаквания, вкл. изразени в миналото издание на „Политбарометър“, че съдбата на инициирания от партията референдум за еврозоната и на исканията за забрана на самата партия ще доминират летния политически календар. Засега очакванията не се сбъдват. Разбира се, лидерът на партията Костадин Костадинов и неговите приближени не пропускат да се оплачат как гласът на 600 хиляди българи е заглушен, но не правят засега нищо да повишат политическото напрежение в тази насока. Виждат се две други линии на поведение – към организационно укрепване и международно легитимиране на партията. „Възраждане“ направи амбициозната заявка да издигне кандидати за кметове във всичките 265 общини на България, и то самостоятелно, за да изрази алтернатива на обичайните безпринципни и всеядни местни коалиции на другите партии. Успоредно на това, Костадинов за кратък период от време държа реч пред конгреса на немската партия „Алтернатива за Германия“, посети Братислава за договаряне на сътрудничество с местната националистическа „Наша Словакия“ и се включи заедно с лидерите на пет други радикално десни формации в изработването и прокламирането на „Декларация за свободна Европа на нациите“ в Будапеща. Подобно „признание“ определено надхвърля постиженията на всички досегашни български националистически формации от типа на ВМРО, „Атака“ и Националния фронт за спасение на България. „Възраждане“ се превръща в ключов

представител на формацията се в Европа „националистически Интернационал“.

Като цяло, стабилността в подкрепата за „Възраждане“ не подлежи на съмнение. Партията си е извоювала публичния образ на контрапункт на всяка официална политика и капитализира за своя сметка действията и посланията на други потенциални „алтернативи“. Примерът с Паметника на Съветската армия в София е уместен. Срещу преместването на монумента внимателно се изказа президентът Радев, коалиция „Левицата“ организира палатков лагер да го пази, БСП направи митинги със свои привърженици, но онова, което се запомни, беше именно вербалният сблъсък на Костадинов с агитката на футболния клуб „Левски“.

Движение за права и свободи (ДПС). Партията не реализира афишираната си цел да влезе официално в правителството, но постигна традиционен за нея от много години политически резултат – неформално участие в управляващото мнозинство. Отдавна е известен емпиричен индикатор за отношението на ДПС към едно правителство, и това не е подкрепата за един или друг законопроект, а подкрепата за бюджета. В случая ДПС подкрепи бюджета на коалицията и подсказа принадлежността си към нея. Конституционната реформа, съставляваща един от легитимиращите стълбове на управлението, се оказва допълнителен бонус за ДПС, които много бързо, и съвсем публично, се присъединиха към конституционното мнозинство. Проектът беше внесен и с техните подписи. Оттук нататък на ДПС им предстои да изчакат развитието на ситуацията, за да пласират по-добре своите политически претенции.

Българска социалистическа партия (БСП). Социалистите за пореден месец не показват способността да поемат политическата инициатива и да се заявят като ключов политически играч. По време на обсъжданията на бюджета от БСП имаха редица разумни предложения, които не само бяха отхвърлени, но и не се превърнаха в новина. Прави впечатление неспирното преминаване от тема на тема, което възпрепятства формирането на стабилен политически дневен ред. Иницирираната от партията подписа за национален референдум срещу т.нар. джендър-обучение в училищата завърши с очаквания провал. Събраните малко над 200000 подписа като реален брой вероятно ще се окажат под необходимия минимум за обсъждане на въпроса в Народното събрание. Опровергана е и тезата, че подобни „националнозначими“ проблеми биха разширили общественото присъствие на БСП извън ядрото на симпатизантите ѝ. Ерозицията на партийната подкрепа за едно десетилетие е видима. На първата си подписка за референдум през 2012 г., посветена на ядрената енергетика,

БСП съумява да депозира близо 4 пъти повече подписи, отколкото през 2023 г. Сега, вместо да бъдат направени някакви изводи, партията предпочете да навлезе незабавно в други теми от патриотичен характер и да се самообяви за защитник на 3 март като национален празник и на предполагаемо застрашеното изучаване на български език. Лесно може да се прогнозира, че рейтинговият ефект и от това няма да бъде по-голям. Във всичките си послания БСП почти буквално повтаря президента Радев (по-често) и партията „Възраждане“ (по-рядко), но яростно им опонира без да може да обясни в какво точно не е съгласна с тях.

Местните избори се очертават като много тежко предизвикателство за социалистите. За първи път има изгледи не просто да не спечелят областен център, но и да не издигнат свои кандидат-кметове във всички областни центрове (както в Търговище). Оптимистичен сигнал идва от съвместната с „Леви-

цата“ и други формации номинация на популярната синдикалистка Ваня Григорова за кмет на София. И в този случай, обаче, както и в други, налице са подозренията, че централното партийно ръководство ще се дистанцира по един или друг начин от несъгласуваните с него инициативи на местните структури. Вотът ще даде отговор и на въпроса до каква степен БСП продължава да бъде партия с национално електорално покритие.

„Има такъв народ“ (ИТН). Съществени събития при партията на Слави Трифонов не могат да бъдат отчетени. Заела опозиционна роля, формацията се отдава на типичната си негативна кампания срещу големите партии, фокусирана основно върху ПП-ДБ. Важен е и фактът, че предстоящите местни избори ще бъдат първите за ИТН. От статуса на парламентарно представена сила те биха могли да се окажат притегателен участник в разнообразни местни коалиции, вкл. във водеща позиция.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

Към края на първите си 100 дни новото българско правителство като че ли е стабилизирано. „Сглобката“ има всички шансове да издържи и дори да прескочи първото голямо изпитание с местния вот. Разнообразни фактори обясняват тази перспектива – нуждата от геополитическа стабилност, опасенията от президента, силно компромисното поведение на ПП-ДБ. В настоящата ситуация правителството зависи почти изцяло от волята на ГЕРБ и Бойко Борисов, но в очите на общественото мнение се свързва с отговорността на мандатоносителя ПП-ДБ. ГЕРБ е партията, която с минимални щети би могла да разтури мнозинството. Но поводи засега няма. Нещо повече, в своята история ГЕРБ е показвала уменията да кооптира други политически сили в своята орбита и да им намира (макар и малко) място в своите политически комбинации. Оно ва, което на този етап може да се очаква, е по-скоро разширяване на тежестта на ГЕРБ в управляващото мнозинство, а не ориентация към ново мнозинство или предсрочни парламентарни избори.

Местните избори през октомври са предизвикателство не само за политическите партии, но и за българската демокрация изобщо. Доверието в изборния процес е основна предпоставка за легитимността на политическата система. Вече усилено се обсъждат проблемите, които машинното гласуване би породило при толкова сложен тип избор. Съществуват предложения за поредна промяна на законодателството, включително такава, която би направила дистанцията между двата тура две седмици. Със законодателни промени или без, рисковете от хаос не могат напълно да бъдат елиминирани. Към това следва да добавим и широко тиражираните съмнения, че масовите кадрови размествания в областните дирекции на МВР имат за цел да гарантират някакви бонуси на управляващите в хода на самия избор. Без да има доказателства за тези притеснения, те са достатъчно сериозни, за да предполагат някаква реакция на властите, каквато все още няма.

Поредната ярки и трагични случаи на домашно насилие в цялата страна, убийството на Алексей

Петров, завръщането на Васил Божков насочват вниманието към проблемите на сигурността и престъпността. За връзка между споменатите събития е трудно да се говори, но тяхната едновременност подкопава убеждението във върховенството на закона и победата над задкулисието. В името на последните цели управляващите вероятно ще концентрират усилията си през есенния политически сезон върху внесените конституционен проект и върху законодателната рамка на службите за сигурност. Политическите дискусии ще бъдат разгледани. Важно ще бъде коя версия ще надделее в общественото мнение – че става дума за конюнктурни персонални интереси, свързани с овладяване на властови ресурси, или за действително усилие за укрепване на сигурността. Правителството влиза в сблъсък в неизгодна позиция, първо, заради обвиненията, че следва плана на „Продължаваме промяната“ от изтеклия запис на тяхно заседание, разкриващ намерения за порочно консумиране на власт, и второ, заради признанията от много авторитетни места, че убитият Алексей Петров е ключовият посредник за формирането на самия кабинет.

Парламентарната опозиция стои на заден план в политическия дебат, в който на мнозинството противостои не определена партия, а президентската институция. Румен Радев без всякакво съмнение възплъщава опозицията на това управление, но едва ли може да се твърди, че възплъщава и алтернативата, просто защото не е лансирал друг вариант за политическо и обществено развитие. Изкушението да развие такъв вариант би могло да задълбочи политическата криза в страната. Отказът от това, обаче, би могъл постепенно да изтласка президента от светлината на политическите прожектори.

Действията и посланията на мнозинството, които до този момент са твърде малко свързани с решаване на социални и икономически проблеми и твърде много насочени към символни битки и преразпределение на властови инструменти, изграждат образ на една политическа конфигурация, която не знае или не може да направи много и по тази причина предпочита да разделя и владее.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 23, брой 7
Юли-август

Правителството се стабилизира при засилващо се политическо влияние на ГЕРБ и ДПС.

Напрежението президент-правителство в много висока степен определя политическия дневен ред.

Ценностни, културни и исторически спорове все повече доминират в медийния дебат и поляризират обществото.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de